

گفتنی‌های سفر

پنویسیم تا بماند

محمد دشتی

حدود ۶۰ سال قبل، دو برادر ایرانی به نام‌های عیسی و عبدالله امیدوار تصمیم گرفتند به بخشی از جهان سفر کنند. آن‌ها سفر اول خود را از سال ۱۳۳۳ با دو موتورسیکلت آغاز کردند و در سال ۱۳۴۰ به پایان بردند. در مرحله دوم سفر نیز که از سال ۱۳۴۰ تا ۱۳۴۳ طول کشید، مسیر سفر را با یک دستگاه اتومبیل سیتروئن طی کردند.

آن‌چه باعث شد حاصل تجربیات ۱۰ ساله این دو برادر در تاریخ سفرهای ایرانی ماندگار شود، ثبت و ضبط آن‌ها در قالب کتابی به نام «سفرنامه برادران امیدوار» بود. آن‌ها با دقت و هنرمندی، تمام جزئیات سفر ۱۰ ساله خود را به خوبی ثبت و در نوشته‌هایشان بیان کردند. دستاوردهای این سفر پر مخاطره، عکس‌ها، فیلم‌های مستند و اشیاء و لوازم زندگی قبایل و اقوام گوناگون بود که اکنون در موزه‌ای به نام آن‌ها در «مجموعه فرهنگی و تاریخی سعدآباد تهران» نگهداری می‌شود.

موضوعاتی برای سفرنامه‌نویسی

● آثار تاریخی و نشانه‌ها

شما به عنوان مسافر دوست دارید پس از بازگشت از سفر به خانواده، دوستان و اطرافیان خود بگویید که کجا بوده‌اید. عکاسی از آثار تاریخی و باستانی که هر کدام نشانه و نمادی از یک کشور یا مکان تاریخی خاص

نگاهی کوتاه به سفر نگاشته‌ها

آن‌جا چه می‌کنی؟! جانستان کابلستان، رضا امیرخانی: ۲۷.

سفر با چشمانی باز! «این کتاب برای کسانی ترجمه شده است که در هر شرایطی پای در راه می‌نهند و با چشمانی باز سفر کرده و با گذشتن از مرزهای جغرافیایی، به ساحت زندگی هم‌نوعان خود وارد می‌شوند و با ثبت نشانه‌های جوامع دیگر در اندیشه و دوربین خود، با سرنوشت آنان شریک می‌شوند...» [عکاسی در سفر، جف ویگنال و هاشم جوادزاده: ۱۲].

باران سنگ و کلوخ؟ چه استقبالی! «... آماده عکاسی شدیم، بی‌خبر از این که این قوم دوست ندارند بیگانه‌ها از مراسم آن‌ها عکس بگیرند. هنوز به خود نجبنیده بودیم که رگباری از سنگ و کلوخ بر سرمان باریدن گرفت...» [سفرنامه برادران امیدوار، عیسی و عبدالله امیدوار: ۱۳].

چشم‌ها را باید دشت «لحظه‌ها، لحظه‌های هیچ‌انگیز و باصفایی بود. قلب من هم - حتماً مثل بقیه - زیر و رو شده بود. یک زلزله عظیم قلب مرا هم از جاکنده بود. موج، موج جمعیت بود که می‌آمد. گروه گروه سفیدپوشان، لیبیک‌گویان در حرکت بودند...» [جای پای ابراهیم، محمد ناصری: ۸۱].

«... وانمود می‌کردند که مرا نمی‌بینند و به کارم توجهی ندارند. یکی از آن‌ها، به قصد سرگرمی، با لحنی که بوی دعوا و مرافعه نمی‌داد، رو به من کرد و گفت: «آهای، آن‌جا چه کار می‌کنی؟» گفتیم: «هیچ‌کار؛ فقط از شما و گاوهایتان چند تا عکس گرفتیم.» مرد گفت: «بچه‌ها او هیچی بالای گاو من نداده، اما داره اونو صاحب می‌شه.» من نیز با دیگران به این شوخی خندیدم و به گرفتن عکس‌هایم ادامه دادم» [شیوه دیگری برای گفتن، پریسا دمندان: ۱۳].

حسام «بچه‌ها از وقتی بیدار شده‌اند، قرار ندارند. هر گوشه که می‌نشینی صحبت از بازی ایران و آمریکا است. تیم والیبال نشسته آمریکا تیم ضعیفی است. در بازی‌های قبلی خود هیچ‌وقت پیروزی نداشته است. بچه‌ها با هم عهد بسته‌اند که به تیم آمریکا حتی یک امتیاز هم ندهند...» [نیمه‌های فراموشی، مهرداد غفارزاده: ۳۶۳].

رُخ نمی‌دهد! «از این تیر به جلو، موبایل ایرانی رُخ نمی‌دهد. سیم کارت افغانی را بپرداز به گوشی... اگر نه باید پس بروی... رُخ نمی‌دهد را به جای آنتن نمی‌دهد، در گوشی ضبط می‌کنم...»

در داخل کشور خودمان است، می‌تواند ضمن جودانه کردن خاطرات خوب سفر، شما را در توصیف و تشریح سفرمان در سفرنامه یاری کند.

● زیارتگاه‌ها و عبادتگاه‌ها

سفرهای زیارتی و بازدید از مساجد، معابد و عبادتگاه‌های گوناگون در شهرها و کشورهای مختلف، از سفرهای بسیار رایج مردم ما هستند. شما می‌توانید با حضور در این گونه اماکن مقدس، یادداشت‌برداری و مهم‌تر از همه عکاسی از این مکان‌ها، موضوع‌های جالبی را برای نوشتن خاطرات سفر فراهم آورید.

● چهره‌های دوست‌داشتنی

هر شهر، منطقه یا کشوری آداب و رسوم و مردم خودش را دارد که معمولاً به لحاظ چهره و صورت با مردم دیگر مناطق متفاوت هستند. چهره‌های مردم خندانی که به شما خوشامد می‌گویند، کودکان و جوانانی که در مقابل دوربین شما لبخند می‌زنند، و مردم عادی که از دیدن شما به وجد می‌آیند. نیز لحظاتی خاطره‌انگیز از سفر شما را شامل می‌شوند. ثبت نوشتاری حس آن لحظات و عکس‌های گرفته شده در این خصوص، بعد از بازگشت از سفر خیلی به کارتان خواهد آمد.

● جشن‌ها و مراسم آیینی

شرکت در جشن‌های هم‌خوان با اعتقادات و مراسم آیینی می‌تواند از بهترین لحظات سفرهای شما باشد. اگر قبل از سفر اطلاعاتی در خصوص این جشن‌ها و مراسم داشته باشید، به شما کمک خواهد کرد که لذت بیشتری ببرید. در عین حال ثبت حس و حال حاکم بر این مراسم و گرفتن تصاویر هوشمندانه، سفرنامه شما را پررنگ خواهد کرد.

● افراد در حال کار

یکی از جاذبه‌های سفر دیدن شغل‌ها و کارهای جدید و منحصر به فرد مناطق گوناگون جغرافیایی است. دیدن صیادی که در حال خالی کردن سبد صید خرچنگ روزانه‌اش است و حس خوبی که از به‌دست آوردن صیدش به ما منتقل می‌شود، می‌تواند جزو خاطرات خوب سفر باشد. پس تا می‌توانید در مکان‌های مختلف به شکلی که مانع کار افراد نباشید، این لحظات را ثبت و با عکاسی کنید.

سفرنامه‌های خواندنی

- سفرنامه ناصر خسرو
- سفرنامه محمدحسن میرزا و علی‌خان مهندس
- سفرنامه برادران امیدوار
- خسی در میقات و سفر به روس، جلال‌آل احمد
- سفرنامه کاظم رضا
- جانستان کابلستان و داستان سیستان؛ رضا امیرخانی
- جای پای ابراهیم، روایت سفر حج، محمد ناصری
- نیمه‌های فراموشی، روایت سفر به بارسلون اسپانیا (رمان)، مهرداد غفارزاده
- هامون، ز هلكوت و آن حوالی، امیرحسین فردی

منابع آموزشی سفر

- سفر و آموزش سفرنامه‌نویسی، محمدحسین بحرالعلومی
- شیوه دیگری برای گفتن (زبان تصویر)، ترجمه پریسا دمندان
- عکاسی در سفر، جف ویگنال و هاشم جوادزاده